

Segédanyag a pécsi dzsámi felfedezését szolgáló „Kaland a kupola alatt” című sétálólaphoz:

Egy kis segítséget szeretnénk nyújtani a gyerekcsoportokat kísérő tanároknak a Gyertyaszentelő Boldogasszony templom, azaz a pécsi dzsámi felfedezéséhez.

Az alsós és a felsős korosztálynak szóló sétálólapok célja, hogy a gyerekek közelről megnézzék, bejárják e különleges épület belső és külső tereit, a tárgyakon és a berendezésen keresztül felfedezzék a keresztény és az iszlám vallás hasonló és különböző jellegzetességeit, és a saját szemükkel győződjenek meg arról, milyen nyomokat hagytak maguk után az évszázadokon át folyó átalakítások.

A gyerekeket kalauzoló két figura Gergely páter és Evlia cselebi, mindketten létező személyek voltak. Az erdélyi származású, jezsuita Vásárhelyi Gergely páterről annyit tudunk, hogy a városba költözésekor meggyógyított egy török parancsnokot. Evlia cselebi török világutazó volt, beutazta az egész Oszmán Birodalmat, és a tapasztalatait az Utazások könyve című művében örököltette meg. Pécsről is részletes leírást adott.

A sétálólapot a 10-14 éves korosztály számára ajánljuk.

Előkészítés

Érdeemes már az iskolában előkészíteni a gyerekeket a látogatásra, hogy ne teljesen felkészületlenül érkezzenek, és legyenek bizonyos várakozásaik a később látottakkal kapcsolatban. A beszélgetéshez a következő témákat javasoljuk:

- ☉ Mire jók a műemlékek?
- ☉ A templom mint épület, a templom mint az imádság háza
- ☉ A török hódoltság Magyarországon
- ☉ A hódítók vallása

Az épület története

A dzsámi helyén már 1300 körül állhatott a román kori Szent Bertalan templom, melyet Luxemburgi Zsigmond trónra lépése után egy Anjou-házati támogató tehetős család csapatai elpusztítottak. Zsigmond korában azután gótikus stílusban újjáépítették, szentélyét az Árpád-kori csontház falai fölé emelték. A 15-16. század fordulóján ismét átépítették, egy késő gótikus, háromhajós templomot alakítottak ki, melyben számos oltár helyezkedett el.

1543-ban, miután Habsburg Ferdinánd segítségére nem számíthattak, a pécsiek önként megnyitották a kapukat az oszmán sereg előtt. Gázi Kászim pasa idejében Pécs virágzó, keleties jellegű kereskedővárossá változott, ekkor épült az a nagyszabású épületkomplexum, amelyhez a dzsámi mellett kolostor majd medresze (iskola), kút és fürdő is tartozott. A dzsámi építéséhez felhasználták a részben tűzvészben megrongálódott, részben lerombolt Szent Bertalan templom köveit is. Eredetileg tartozott hozzá egy előcsarnok és egy minaret, belül pedig szószék, egy női karzat, és a ma is látható mihráb-fülke. A bejárat az északnyugati falon volt, ott, ahol ma az oltár látható.

A törökök kiűzése után a jezsuita rend a Gyertyaszentelő Boldogasszony tiszteletére szentelte fel az épületet. 1780 óta – ekkor lett Pécs szabad királyi város – a templom a városé. A 18. században elbontották a minaretet és az előcsarnokot, és a délkeleti oldalra került a bejárat, felépült a kupolás barokk szentély és a harangtorony, a templom alatt pedig a kriptarendszer. A 19. században ismét folyamatos átalakításokra került sor, a barokk jelleg teljesen eltűnt, míg végül 1937-ben tervpályázatot írtak ki a templom restaurálására és bővítésére, melynek kitűzött célja az volt, hogy az épület nyerje vissza török kori jellegét. A török kori részleteket – úgymint a számráható ablakokat, a mihráb-fülkét és a saroksztalaktitokat – feltárták, és megtalálták a középkori templom falmaradványait is. A bővítésre az északnyugati főfalnál került sor, egy félkör alakú modern résszel. Az épület legutolsó, 2015-ben lezárult felújítása óta látogatható az altemplom, ahol megtekinthető a jezsuita korszakból fennmaradt barokk pilaszter is.

Megoldókulcs

1. A dzsámi épülete ma is itt áll, csakhogy egészen megváltozott: a régi fényképen, az utolsó, nagy átépítés előtt még egészen másképp festett – más alakú volt a kupolája, a bejárat előtt még állt az oszlopos csarnok, északnyugat felől pedig a harangtorony, a mai Nagy Lajos Gimnázium felőli, délnyugati oldalon pedig egy szárnyépület látható.
A baloldalt álló Nagy Lajos Gimnázium, és a mellette lévő Megyeháza ma is szinte eredeti állapotában látható.
A Széchenyi-tér középső részén akkor is, ma is áll az eredetileg a 18. sz. második felében készült barokk Szentháromság-szobor, melyet a pestistől való megmenekülés emlékére állítottak.
2. Pl. aszszony, erköltseinek, keő, barátja, Maiusban. A sírkő 1802-ben készült.
3.
Felső sor bal oldal: 17-18. sz. – Szent Bertalan templom
Felső sor jobb oldal: 1500 körül – Szent Bertalan templom
Alsó sor bal oldal: 19-20. sz. – Gyertyaszentelő Boldogasszony plébániatemplom
Alsó sor jobb oldal: török kor – Gázi Kászim pasa dzsámija
4.
Szt. Ferenc (Franciscus Assisio) – aranytallérok
Páduai Szt. Antal (Antonius de Padua) – kisgyermek
Szt. István (Stephanus) – országalma és jogar
Szt. Imre (Emericus) – liliom
Szt. József (Josephus) – liliom
Szt. Mihály arkangyal (Michael) – lángpallos
Szt. György (Georgius martyr) – dárda
Borromei Szt. Károly (Carolus Borromaeus) – kötél
Szt. Amália – bilincs
Szt. Erzsébet (St. Elisabetha) – rózsák
Szt. Benedek (Benedictus) – nyitott kódex
Szt. László (Ladislaus) – országalma és csatabárd
5. Az eredeti török dzsámi belső terében kb. 13 sorban kb. 18 imaszőnyeg férhetett el egymás mellett, azaz hozzávetőlegesen 234 ember imádkozhatott egyszerre.
6. A mihráb-fülke délkelet felé néz.
7. Muzulmán templomra jellemző díszítőelemek: pl. sztalaktitboltozatok, mihráb-fülke, számárhátíves festett ablakok, mécsesek, kalligrafikus díszítések.
Keresztény templomra jellemző díszítőelemek: pl. a Szent Mór kápolna szenteket ábrázoló üvegablakjai, feszület, padok, oltár, szobrok, freskók, a kupola angyalokat ábrázoló festése stb.
8. A női karzatra a mára már befalazott, az északnyugati boltív két oldalán látható, festéssel jelölt ablakok utalnak.

Amennyiben kérdésük van a sétálólappal kapcsolatban, forduljanak múzeumpedagógus kollégáinkhoz az alábbi email címen vagy telefonszámon: www.elmeny@pecs.egyhazmegye.hu; 30/373-8900